

Jonas Augustaitis – Jono Jablonskio premijos laureatas

Rugsėjo 17 d. Griškabūdžio kultūros centre buvo paminėtos artėjančios didžiojo lietuvių kalbininko Jono Jablonskio gimimo 145-osios metinės. Nuo 1990 m. kas penkeri metai Šakių rajono savivaldybė skiria šio didžio žmogaus premiją asmeniui, ką nors reikšminga nuveikusiam gimtosios kalbos labui. Ir šios šventės svarbus momentas buvo ketvirtojo šios premijos laureato paskelbimas ir pagerbimas. Jį – mokytoją Joną Augustaitį – pristatė rajono kultūros ir turizmo skyriaus vedėja Augenija Kasparevičienė. Premiją įteikė rajono meras Juozas Bertašius, padėkodamas už atliktus darbus ir palinkėdamas tolesnės sėkmės.

Jono Jablonskio premijos laureato vardo Augustaitis nusipelnė kaip ilgametis lietuvių kalbos mokytojas, kuris neapsiribojo vien mokykla, o aprėpė ir platesnius kultūrinio darbo barus, daugiausia dėmesio skirdamas gimtajai kalbai.

Jonas Augustaitis gimė 1919 m. Kiaulupių kaime, Sintautų valsčiuje, Šakių apskrityje. Baigęs Sintautų pradžios mokyklą ir Šakių „Žiburio“ gimnaziją, studijavo Kauno Vytauto Didžiojo universitetė lituanistiką. Studijas baigė jau Vilniuje 1942 m. Daug metų dirbo mokytoju, daugiausia Šakiuose – gimnazijoje, vidurinėje mokykloje. Buvę mokiniai jį prisimena kaip pedagogą, kuris reiklumą sugebėjo suderinti su humanišku ir pagarba. Jo parengti mokiniai gerai pasirodė per baigiamuosius, ir per stojamuosius egzaminus. Su pagarba ir pasididžiavimu mokytojas prisimena savo buvusius mokinius: poetą Gintautą Iešmantą, mokytojus lituanistus Zigmą Patašių, Danutę Matusėvičienę, Bronislavą Šukevičienę. Pats brangiausias jo mokinys – prof. Juozas Pikčilingis, su kuriuo tiek daug bendrai tartasi ir dirbta. Tai jis prieš pat mirtį įrašė savo mokytojui knygoje „Sparnuotu žodžiu apie žodį“: „Garbę palieku Jums, garbusai ir mielasai Mokytojau, kursai esate „tikras priveizdėtojas tėviškos kalbos“.

Veiklus energingas mokytojas įsitraukia ir į platesnį viso rajono kultūrinį gyvenimą. Būdamas Lituanistikos fakulteto vadovų, į susirinkimus kviesdavo žymius istorikus, filosofus, literatūrologus, kalbininkus. 1973 m. fakultetas perorganizuojamas į Kraštotyros draugijos Kalbos sekciją, Augustaitis lieka pirmininku. Tais pačiais metais daugiausia jo iniciatyvą suorganizuojama pirmoji Šakių rajone Kalbos diena, kuri virto gražia, nė vienais metais nenutrūkusia tradicija. Jai mokytojas skiria labai daug dėmesio, stengiasi, kad ji būtų kuo turiningesnė ir įvairesnė. Kviečia mokslininkų, pats dalijasi prisiminimais, skaito pranešimus apie reikšmingas šio krašto asmenybes: poetą Edmundą Steponaitį, rašytoją Vytautą Rimkevičių, kunigą Pranciškų Būčį, knygnešius ir kt.

Labai svarbus mokytojo darbo baras – kalbos duomenų rinkimas, to rinkimo organizavimas. Į šią veiklą įsitraukė jaunystėje. Rinkti žodžius didžiajam „Lietuvių kalbos žodynui“ skatino jo lietuvių kalbos mokytojas Šakių gimnazijoje Aleksandras Žirgulyš. Už tinkamą žodį mokėta po 20 centų. Bet ne tai buvo svarbiausia. Rinko ir studijuodamas, ir dirbdamas

Šakiuosė. Jo skatinami rajono lituanistai kartu su mokiniais yra užrašę daug vietovardžių, vandenvardžių, asmenvardžių, zanavykų šnektos žodžių. Šiame darbe pats rodė pavyzdį. Vien „Zanavykų šnektos žodynui“ pateikė per 5000 žodžių lapelių.

Augustaitis turi ir literatūrinės kūrybos gebėjimų. Tai rodo jo 1998 m. išleista autobiografinė knyga „Gyvenimo keliu“. Skaitai ir pagal-

Jonas Augustaitis su žmona Irena

voji: kalba apie save, bet kartu kiek visuomeninio, kultūrinio gyvenimo klotų pajudinta. Čia rasi ir etnografiškai tikslų XX a. pradžios buities vaizdų, ir mėdžiagos káimų, miestelių, mokyklų istorijai, asmenybių charakteristikai. Taip parašyti galėjo kuklus, bet veiklus, pastabus, savo ir kitų gyvenimo prasmę suvokiantis žmogus.

Mokytoją visą laiką domino jo mokyklos istorija. Kartu su mokytojomis Danute Matusevičiene ir Natalija Manikiene sudarė ir išleido dvi mokinių atsiminimų knygas: „Įkalinta jaunystė“ (2000) ir „Žiburiečiai svetimoj padangėj“ (2002). Rengiama spaudai ir trečioji knyga.

Paminėti darbai kalba apie tai, kad mokytojas ir dabar yra veiklus, kūrybingas – vadovauja LKD Šakių skyriui, dalyvauja rajono spaudos kalbos aptarimuose, rūpinasi dėl būsimos Kalbos dienos. Gal tų darbų dabar ir ne tiek daug kaip prieš dešimt ar dvidešimt metų. Bet svarbu kas kita. Svarbu, kad mes žinome, jog Šakiuosė, Vytauto gatvėje, vešlių obelių ir gėlynų apsuptas, kartu su žmona Irena savo namuose gražiai gyvena mokytojas Jonas Augustaitis. Mūsų kasdienių darbų dalyvis. Žmogus, kurio gyvenimas įtikinamai parodo, kaip galima kantriai ir ištikimai tarnauti gimtosios kalbos reikalui. Žmogus, su kuriuo, greta kurio lengviau eiti ir dirbti.

Tikime: 2006-aisiais jis vėl pakels tradicinės Kalbos dienos vėliavą.

*Vytautas Jonas Armonavičius,
Lukšių Vinco Grybo vidurinės mokyklos mokytojas*

„Gimtoji kalba“, 2005 10 18–19